

Külli Prillop

Miina Norvik

Viis tosinat lingvistikaülesannet

Ülesandeid lingvistikaolümpiaadidelt aastatest 2008–2016

2017

Toimetanud Ele Jaagusoo
Kujundanud Alar Kitsik

© AS Atlex ja autorid, 2017

Kõik õigused kaitstud. Igasugune autoriõigusega kaitstud materjali ebaseaduslik
paljundamine ja levitamine toob kaasa seaduses ettenähtud vastutuse.

AS Atlex
Kivi 23
51009 Tartu
Tel 734 9099
Faks 734 8915
atlex@atlex.ee
www.atlex.ee

ISBN 978-9949-492-70-1

Sisukord

Saateks	8
ÜLESANDED.....	10
I. Morfoloogia ja süntaks	10
Ülesanne 1*: läti (Pire Teras, Tuuli Tuisk)	10
Ülesanne 2*: araabia (Küllü Prillop).....	11
Ülesanne 3*: põhjasaami (Pire Teras).....	12
Ülesanne 4*: tamili (Küllü Prillop).....	13
Ülesanne 5*: kokota (Küllü Prillop).....	14
Ülesanne 6*: ladina (Kaidi Kriisa, Kristi Viiding)	15
Ülesanne 7**: Haiti kreoolkeel (Küllü Prillop).....	16
Ülesanne 8**: gruusia (Reeli Torn-Leesik).....	17
Ülesanne 9**: navaho (Rosina Savisaar).....	18
Ülesanne 10**: türgi (Helen Hint).....	19
Ülesanne 11**: santali (Teele Vaalma).....	20
Ülesanne 12**: grööni (Axel Jagau)	20
Ülesanne 13**: asteegi (Rosina Savisaar).....	21
Ülesanne 14**: manami (Axel Jagau, Reeli Torn-Leesik).....	22
Ülesanne 15**: handi (Renate Pajusalu).....	23
Ülesanne 16**: mongoli (Axel Jagau).....	24
Ülesanne 17**: mari (Miina Norvik).....	24
Ülesanne 18**: uuskreeka (Renate Pajusalu, Axel Jagau).....	25
Ülesanne 19**: kotokoli (Miina Norvik).....	26
Ülesanne 20**: suahiili (Küllü Prillop).....	26
Ülesanne 21***: armeenia (David Ogren).....	27
Ülesanne 22***: ungari (Helen Hint).....	28
Ülesanne 23***: udmurdi (Esta Prangel).....	29
Ülesanne 24***: kaktšikeli (Rosina Savisaar).....	30
II. Fonoloogia ja keeleajalugu.....	31
Ülesanne 25*: osmanitürgi (Axel Jagau).....	31
Ülesanne 26*: vanapõhja ja uusnorra (Mihkel Tõnnov)	32
Ülesanne 27**: eesti (Küllü Prillop)	33
Ülesanne 28**: inglise (Rosina Savisaar)	34
Ülesanne 29**: maoori (Küllü Prillop).....	35
Ülesanne 30**: berberi (Küllü Prillop).....	36
Ülesanne 31**: gudžarati (Küllü Prillop).....	37
Ülesanne 32***: maskogi (Küllü Prillop).....	38
Ülesanne 33***: jaapani (Axel Jagau)	38
III. Semantika.....	40
Ülesanne 34*: guugu jimithiri (Küllü Prillop)	40
Ülesanne 35**: andamani (Küllü Prillop).....	40
Ülesanne 36**: indoneesia (Kärt-Katrin Pere).....	42
Ülesanne 37**: vatami (Renate Pajusalu).....	43

Ülesanne 38**:	indoneesia (Teele Vaalma)	45
Ülesanne 39***:	suulu (Miina Norvik)	46
Ülesanne 40***:	Boumaa fidži (Kärt-Katrin Pere)	48
IV. Kirjasüsteemid		49
Ülesanne 41*:	babüloonia kiilkiri (Anni Rääts)	49
Ülesanne 42*:	iiri (Axel Jagau)	49
Ülesanne 43*:	siksika (Teele Vaalma)	50
Ülesanne 44**:	heebrea kiri (Küllil Prillop)	51
Ülesanne 45**:	kannada (Miina Norvik, Külli Prillop)	52
Ülesanne 46**:	egiptuse (Rosina Savisaar)	53
Ülesanne 47**:	jaapani (Ralf Ahi)	54
V. Arvusüsteemid		55
Ülesanne 48**:	alamblak (Küllil Prillop)	55
Ülesanne 49**:	tamili (Küllil Prillop)	56
Ülesanne 50**:	kanamari (Teele Vaalma)	56
Ülesanne 51**:	ainu (Kärt-Katrin Pere, Külli Prillop)	57
Ülesanne 52***:	toholabal (Anni Oja)	58
Ülesanne 53***:	ungari (Esta Prangel)	59
Ülesanne 54***:	kuvi (Sander Pajusalu)	60
Ülesanne 55***:	kõmri (Axel Jagau)	60
Ülesanne 56***:	maia (Eva-Lotta Käsper, Erik Tamre)	61
VI. Tehiskeeled		63
Ülesanne 57*:	regulaaravaldised (Mihkel Tõnnov)	63
Ülesanne 58*:	sindarin (Mihkel Tõnnov)	64
Ülesanne 59**:	klington (Kärt-Katrin Pere)	65
Ülesanne 60**:	lojban (Teele Vaalma)	66
VIHJED		68
Vihjed. Ülesanne 1*:	läti	68
Vihjed. Ülesanne 2*:	araabia	68
Vihjed. Ülesanne 3*:	põhjaaami	68
Vihjed. Ülesanne 4*:	tamili	68
Vihjed. Ülesanne 5*:	kokota	69
Vihjed. Ülesanne 6*:	ladina	69
Vihjed. Ülesanne 7**:	Haiti kreoolkeel	69
Vihjed. Ülesanne 8**:	gruusia	69
Vihjed. Ülesanne 9**:	navaho	69
Vihjed. Ülesanne 10**:	türgi	70
Vihjed. Ülesanne 11**:	santali	70
Vihjed. Ülesanne 12**:	grööni	70
Vihjed. Ülesanne 13**:	asteegi	70
Vihjed. Ülesanne 14**:	manami	70
Vihjed. Ülesanne 15**:	handi	71
Vihjed. Ülesanne 16**:	mongoli	71
Vihjed. Ülesanne 17**:	mari	71

Vihjed. Ülesanne 18**:	uuskreeka.....	71
Vihjed. Ülesanne 19**:	kotokoli	72
Vihjed. Ülesanne 20**:	suahiili	72
Vihjed. Ülesanne 21***:	armeenia	72
Vihjed. Ülesanne 22***:	ungari.....	72
Vihjed. Ülesanne 23***:	udmurdi	72
Vihjed. Ülesanne 24***:	kaktšikeli	73
Vihjed. Ülesanne 25*:	osmanitürgi.....	73
Vihjed. Ülesanne 26*:	vanapõhja ja uusnorra	73
Vihjed. Ülesanne 27**:	eesti	73
Vihjed. Ülesanne 28**:	inglise.....	73
Vihjed. Ülesanne 29**:	maoori	74
Vihjed. Ülesanne 30**:	berberi	74
Vihjed. Ülesanne 31**:	gudžarati.....	74
Vihjed. Ülesanne 32***:	maskogi	74
Vihjed. Ülesanne 33***:	jaapani	74
Vihjed. Ülesanne 34*:	guugu jimithiri.....	75
Vihjed. Ülesanne 35**:	andamani	75
Vihjed. Ülesanne 36**:	indoneesia.....	75
Vihjed. Ülesanne 37**:	vatami.....	75
Vihjed. Ülesanne 38**:	indoneesia.....	75
Vihjed. Ülesanne 39***:	suulu	76
Vihjed. Ülesanne 40***:	Boumaa fidži	76
Vihjed. Ülesanne 41*:	babüloonია kiilkiri	76
Vihjed. Ülesanne 42*:	iiri	76
Vihjed. Ülesanne 43*:	siksika.....	76
Vihjed. Ülesanne 44**:	heebrea kiri.....	77
Vihjed. Ülesanne 45**:	kannada	77
Vihjed. Ülesanne 46**:	egiptuse	77
Vihjed. Ülesanne 47**:	jaapani	77
Vihjed. Ülesanne 48**:	alamblak	77
Vihjed. Ülesanne 49**:	tamili	78
Vihjed. Ülesanne 50**:	kanamari.....	78
Vihjed. Ülesanne 51**:	ainu.....	78
Vihjed. Ülesanne 52***:	toholabal.....	78
Vihjed. Ülesanne 53***:	ungari.....	78
Vihjed. Ülesanne 54***:	kuvi.....	79
Vihjed. Ülesanne 55***:	kõmri	79
Vihjed. Ülesanne 56***:	maia	79
Vihjed. Ülesanne 57*:	regulaaravaldised.....	80
Vihjed. Ülesanne 58***:	sindarin.....	80
Vihjed. Ülesanne 59**:	klíngon.....	80
Vihjed. Ülesanne 60**:	lojban.....	80

LAHENDUSED JA SELETUSED	81
Seletus. Ülesanne 1*: läti.....	81
Seletus. Ülesanne 2*: araabia	82
Seletus. Ülesanne 3*: põhjasaami.....	84
Seletus. Ülesanne 4*: tamili.....	85
Seletus. Ülesanne 5*: kokota.....	86
Seletus. Ülesanne 6*: ladina	87
Seletus. Ülesanne 7**: Haiti kreoolkeel.....	88
Seletus. Ülesanne 8**: gruusia	88
Seletus. Ülesanne 9**: navaho	89
Seletus. Ülesanne 10**: türgi	90
Seletus. Ülesanne 11**: santali.....	92
Seletus. Ülesanne 12**: grööni	92
Seletus. Ülesanne 13**: asteegi.....	93
Seletus. Ülesanne 14**: manami	94
Seletus. Ülesanne 15**: handi.....	95
Seletus. Ülesanne 16**: mongoli	96
Seletus. Ülesanne 17**: mari.....	96
Seletus. Ülesanne 18**: uuskreeka.....	97
Seletus. Ülesanne 19**: kotokoli	98
Seletus. Ülesanne 20**: suahiili	99
Seletus. Ülesanne 21***: armeenia	100
Seletus. Ülesanne 22***: ungari.....	101
Seletus. Ülesanne 23***: udmurdi	102
Seletus. Ülesanne 24***: kaktšikeli	103
Seletus. Ülesanne 25*: osmanitürgi.....	104
Seletus. Ülesanne 26*: vanapõhja ja uusnorra.....	105
Seletus. Ülesanne 27**: eesti.....	106
Seletus. Ülesanne 28**: inglise	106
Seletus. Ülesanne 29**: maoori.....	107
Seletus. Ülesanne 30**: berberi.....	108
Seletus. Ülesanne 31**: gudžarati	109
Seletus. Ülesanne 32***: maskogi	109
Seletus. Ülesanne 33***: jaapani	109
Seletus. Ülesanne 34*: guugu jimithiri.....	110
Seletus. Ülesanne 35**: andamani	110
Seletus. Ülesanne 36**: indoneesia.....	111
Seletus. Ülesanne 37**: vatami	112
Seletus. Ülesanne 38**: indoneesia.....	114
Seletus. Ülesanne 39***: suulu	115
Seletus. Ülesanne 40***: Boumaa fidži	116
Seletus. Ülesanne 41*: babüloonia kiilkiri	117
Seletus. Ülesanne 42*: iiri	119
Seletus. Ülesanne 43*: siksika.....	119

Seletus. Ülesanne 44**:	heebrea kiri.....	120
Seletus. Ülesanne 45**:	kannada.....	121
Seletus. Ülesanne 46**:	egiptuse.....	122
Seletus. Ülesanne 47**:	jaapani	123
Seletus. Ülesanne 48**:	alamblak	123
Seletus. Ülesanne 49**:	tamili.....	124
Seletus. Ülesanne 50**:	kanamari	125
Seletus. Ülesanne 51**:	ainu	126
Seletus. Ülesanne 52***:	toholabal.....	126
Seletus. Ülesanne 53***:	ungari.....	127
Seletus. Ülesanne 54***:	kuvi.....	128
Seletus. Ülesanne 55***:	kõmri	128
Seletus. Ülesanne 56***:	maia	130
Seletus. Ülesanne 57*:	regulaaravaldised.....	132
Seletus. Ülesanne 58*:	sindarin	133
Seletus. Ülesanne 59**:	klingon.....	134
Seletus. Ülesanne 60**:	lojban.....	135
Lingvistikaterminite seletusi		137
Kirjandus.....		141
Olümpiaadide koduleheküljed		143

Saateks

Lingvistika ehk keeleteadus on aine, mida koolis ei õpetata. Koolis tutvume küll oma emakeele grammatikaga ja õpime kahte-kolme võõrkeelt, kuid lingvistika on midagi palju enam. Siit raamatust leiad ülesandeid poollesaja keele kohta. Enamiku ülesannete lahendamiseks on vaja midagi tõlkida keelde, mille sõnu ega reegleid sa pole kunagi õppinud. Siiski on see võimalik, sest iga keel moodustab süsteemi ja need süsteemid polegi nii erinevad, kui esmapilgul tundub.

Maailmas kõneldakse kokku umbes 7000 keelt. Paljud neist võivad näida meile üsna kummalistena, imelike sõnade, häälikute ja lauseehitusega. Ometi ilmneb sarnasusi isegi meie jaoks eksootiliste keeltega. Näiteks võib tunduda veider, et hiina keeles eristab hääletoon tähendusi: ühtlase kõrge tooniga öeldud *ma* tähendab 'ema', aga algul langeva, siis tõusva tooniga öeldult tähendab seesama silp hoopiski 'hobune'. Eesti keeles aitab erinev toon aga välteid eristada, võrdle *linna nimi* (II välde) ja *lähen linna* (III välde). Samuti võib meile tunduda imelik, et on keeli, kus silbis ei pea olema ainsatki täishäälikut (nt tšehhi keeles *vlk* 'hunt'). Samas kasutame ka ise vähemalt ühte sellist silpi: *tsst* 'tasa!'. Aafrika keeltest leiame näiteid ulatuslikust nimisõnade klassifitseerimisest, kus eesliitega näidatakse, kas sõna tähistab inimest, looma, taime, kohta, abstraktset mõistet vm. Kuigi eesti keelest vastavat süsteemi ei leia, võiks siiski mõelda, kuidas käituvad meie asesõnad *kes* ja *mis*. Kas linnuparve kohta ütleksid pigem *kes?* või *mis?* Ning miks ütleme *paks raamat* (mitte *tüse raamat*) ning *peenike kael* (mitte *õhuke kael*)?

Just keelte sarnasuste ja erinevustega lingvistid tegelevadki. Siinse raamatu ülesandeid lahendades oled nagu lingvist: otsid (ja leiad!) keeltes esinevaid seaduspärasusi ning keeltevahelisi erinevusi ja sarnasusi nii häälikutes, vormimoodustuses, lauseehituses, sõnade tähenduses kui ka arvu- ja kirjasüsteemides. Lahendamiseks ei ole vaja erialast väljaõpet, piisab loogilisest mõtlemisest. Muidugi tuleb kasuks keelteoskus ning huvi keelte vastu.

Selle raamatu ülesanded on koostatud aastatel 2008–2016 Eesti lingvistikaolümpiaadide jaoks (varasematel olümpiaadidel kasutatud ülesanded on koondatud 2008. aastal ilmunud kogumikku „Lingvistikaülesandeid“). Käesoleva kogumiku ülesanded on jagatud kuude peatükki: morfoloogia ja süntaks, fonoloogia ja keeleajalugu, semantika, kirjasüsteemid, arvusteemid, tehiskeeled. Iga peatükk algab lihtsamate ja lõpeb keerulisemate ülesannetega. Raskusastet hindasime selle järgi, kui palju punkte olümpiaadil osalejad keskmiselt said. Üks tärn (*) tähistab kõige kergemaid ülesandeid, mille eest saadi oluliselt rohkem kui 50% võimalikust maksimaalsest punktisummast. Kaks tärna (**) tähistavad ülesandeid, mille lahendajad said umbes 50% võimalikust punktisummast. Kolmetärniülesannete (***) eest saadi punkte oluliselt vähem. Ülesannetele järgneb vihjete osa ning sellele omakorda seletuste osa. Kui lahendus kohe välja ei tule, soovitame kõigepealt vaadata vihjeid, mitte seletust – nii on ise avastamise rõõmu rohkem!

Olümpiaadil tuleb kõiki lahendusi põhjalikult seletada. Enamasti tähendab see leitud vastavuste, seaduspärasuste, sageli ka erandite kirjapanekut, nagu on tehtud siinseski raamatus. Keerulisi termineid pole olümpiaadil küll vaja kasutada, piisab

põhikoolis õpitavast, kuid kuna oskussõnavara tundmine võimaldab lahendusi lühemalt ja täpsemalt kirja panna, on raamatu lõppu lisatud lingvistikaterminite seletused. Et lugejat seda kasutama suunata, on vihjete andmisel ning lahenduste seletamisel mõned sõnad sõrendatud, mis tähendab, et vastavad sõnad on lisatud sõnastikku. Üldiselt on sõrendatud rahvusvahelisi keeleteaduslikke termineid (nt *lokatiiv*), vahel ka eestikeelseid termineid (nt *tagasõna*); enamikul juhtudest on toodud mõiste seletus ja mõni näide. Ühtlasi leiad raamatu lõpust ülesannete koostamisel ja tutvustavate tekstide kirjutamisel kasutatud allikate loendi, samuti Eesti lingvistikaolümpiaadi ning rahvusvahelise lingvistikaolümpiaadi koduleheküljed.

Praeguseks on Eestis lingvistikaolümpiaade korraldatud juba 15 aastat. Neist esimene toimus 2003. aasta mais Tartus. Eesti lingvistikaolümpiaadid said alguse tänu sellele, et Tartu Ülikooli üldkeeleteaduse professor Renate Pajusalu haaras kinni võimalusest korraldada võistlus, mis selgitaks välja Eesti esinduse rahvusvaheliseks lingvistikaolümpiaadiks. Esimene rahvusvaheline lingvistikaolümpiaad toimus sama aasta septembris Bulgaarias. Sellel osales 33 õpilast kuuest riigist, sh neli õpilast Eestist. Praeguseks on rahvusvahelisel olümpiaadil osalevaid riike juba 40, kusjuures omavahel võistleb rohkem kui 160 noort. Eesti võistkond – siinse olümpiaadi lõppvoorust neli parimat – on alati kohal olnud. Aastate jooksul on Eestisse toodud 20 medali: 1 kuld, 6 hõbedat ja 13 pronksi, lisaks ka 10 diplomit, 7 parima lahenduse auhinda ning kord on võidetud ka meeskonnavõistlus. Eesti õpilaste saatmist olümpiaadile on kõigi nende aastate vältel koordineerinud ja toetanud Tartu Ülikooli teaduskool.

Täname Eesti lingvistikaolümpiaadide korraldajaid ning kõikide ülesannete autoreid, kes lubasid oma ülesanded avaldada. Käesolev kogumik sisaldab 60 ülesannet 21 autorilt: Ralf Ahi, Helen Hint, Axel Jagau, Kaidi Kriisa, Eva-Lotta Käsper, Miina Norvik, David Ogren, Anni Oja, Renate Pajusalu, Sander Pajusalu, Kärt-Katrin Pere, Esta Prangel, Külli Prillop, Anni Rääts, Rosina Savisaar, Erik Tamre, Pire Teras, Reeli Torn-Leesik, Tuuli Tuisk, Mihkel Tõnnov ja Teele Vaalma. Nende seas on nii Tartu Ülikooli üliõpilasi ja õppejõude kui ka ise lingvistikaolümpiaadidel osalenud noori. Autorite nõusolekul oleme mõnel juhul algset ülesande teksti täiendanud ja täpsustanud (keelte nimetusi, kõnelejate arvu jms) ning lisanud mõningaid huvitavaid fakte. Nii leiabki raamatust muu hulgas vastuse sellele, mis oli India vabadusliikumise juhi Mahatma Gandhi emakeel ning miks on kuvi keele kirjasüsteemile iseloomulikud ümarjooned.

Loodame, et käesolev kogumik näitab, kuivõrd põnevaid keeli maailma eri paigus kõneldakse või on kõneldud, ilmestades sedakaudu maailma keelelist mitmekesisust. Tehiskeelte kohta tehtud ülesanded võiksid aga suunata kõrvutama tehiskeeli ning loomulikke keeli. Pangu aga siinne raamat mõtlema ka selle peale, millisena paistab eesti keel teiste keelte hulgas, olgu siis kõnelejate arvu, grammatilise struktuuri või mõne muu joone poolest. Pealehakkamist ja avastamisrõõmu!

Rahvusvahelisel emakeelepäeval, 21. veebruaril 2017
Küllil Prillop ja Miina Norvik

ÜLESANDED

I. Morfoloogia ja süntaks

Ülesanne 1*: lāti

Pire Teras, Tuuli Tuisk

Lāti keel (*latviešu valoda*) kuulub indoeuroopa keelkonna balti harusse. Seda kõneleb emakeelena umbes 1,5 miljonit inimest. Lāti keele lähim sugulaskeel on leedu keel, kuid pikaaegse kontakti tulemusena on ühisjooni ka eesti ja liivi keelega. Näiteks erinevalt leedu keelest on lāti keeles rõhk esimesel silbil (nagu ka eesti ja liivi keeles).

A. Järgnevalt on antud kümme lätikeelset lauset koos tõlkega eesti keelde.

1. *Zane ir skaista gudra gara meitene.*
Zane on ilus tark pikk tüdruk.
2. *Zēns redz laimīgu čaklu meiteni.*
Poiss näeb õnnelikku virka tüdrukut.
3. *Lielā pilsētā ir mazs zaļš parks.*
Suures linnas on väike roheline park.
4. *Parkā ir zila upe un sarkanās puķes.*
Pargis on sinine jõgi ja punased lilled.
5. *Pilsētas ielas ir garas un šauras.*
Linna tänavad on pikad ja kitsad.
6. *Parka soli ir brūni.*
Pargi pingid on pruunid.
7. *Rīga ir liela un veca pilsēta.*
Riia on suur ja vana linn.
8. *Meitenes kleita ir īsa un sarkana.*
Tüdruku kleit on lühike ja punane.
9. *Tēvs mīl dēlu.*
Isa armastab poega.
10. *Upē peld mazs laimīgs meitenes un mazi laimīgi zēni.*
Jões ujuvad väikesed õnnelikud tüdrukud ja väikesed õnnelikud poisid.

B. Tõlgi lāti keelest eesti keelde.

1. *Mazā pilsētā ir lieli zaļi parki.*
2. *Laimīgi zēni redz skaistu zilu puķi.*
3. *Gudra tēva dēls ir mazs.*
4. *Čaklas meitenes tēvs peld zilā upē.*
5. *Zanes sols ir vecs un šaurs.*

C. Tõlgi eesti keelest läti keelde.

1. Poisid on targad ja virgad.
2. Zane kleit on pikk ja pruun.
3. Riias on ilus suur park.
4. Poiss näeb rohelist pinki ja sinist jõge.
5. Poisi isa armastab punast lille.

Ülesanne 2*: araabia

Küllil Prillop

Araabia keel ('arabī/al-'arabiyyah) kuulub afroaasia keelkonda semi keelte hulka. Emakeelena kõneleb seda peamiselt Põhja-Aafrika ja Lähis-Ida riikides umbes 267 miljonit inimest, mis teeb araabia keelest kõnelejate arvu poolest suuruselt maailma neljanda keele (hiina, hispaania ja inglise keele järel).

A. Järgnevalt on esitatud ühe araabia keelt õppiva tudengi translitereeritud laused ja fraasid. ' ja ' on araabia keele eripärased kaashäälikud.

1. *nasiya l-ḥārisu 'abwāba l-maktabi wa-ṣabābika-hu maftūḥatan*
Valvur unustas kontori ukсед ja aknad lahti.
2. *ḍaraba l-muḡrimu l-ḥārisa bi-s-sikkīni fa-māta*
Varas lõi valvuri noaga surnuks.
3. *ṣallaḥa l-'āmilu ṣubbāka s-sayyārati l-mu'aṭṭala*
Tööline parandas auto katkist akent.
4. *'abwābu s-sayyārati wa-miftāḥu-hā*
Auto ukсед ja võti.
5. *kasara l-ḡanādibu wa-l-'anākibu l-ḥātama*
Kõrбетirtsud ja ämblikud lõhkusid pitsatisõrmust.
6. *'al-ḡāmūsu marīdun*
Pühvel on haige.
7. *'iṣtarā l-'abu l-ḡāmūsa*
Isa ostis pühvli.
8. *'al-maktabu qarībun*
Kontor on lähedal.

B. Araabia keeles on kolm käänet. Millised on käändelõpud?

Nominatiivis (lauses alus):

Genitiivis (märgib omajat):

Akusatiivis (lauses sihitis):

C. Täida lüngad (algvormid on käändelõppude ja artikliteta). Pane kirja reeglid (või algoritm) tabelis olevate mitmusevormide moodustamiseks.

Ainsus (algvorm)	Mitmus (algvorm)	Tähendus
<i>ğāmūs</i>	<i>ğawāmīs</i>	
<i>ğundab</i>		
		aken
<i>zi'nifat</i>	<i>za'ānif</i>	kala uim
		kontor
	<i>ħawātīm</i>	pitsatisõrmus
<i>sulṭān</i>		sultan
<i>ğahmariš</i>		vanaeit
		võti
<i>šā'iqat</i>		välgunool
<i>'ankabūt</i>		ämblik
<i>'andalīb</i>		öökull

Ülesanne 3*: põhjasaami

Pire Teras

Põhjasaami keel (*davvisámegiella*) on Uurali keelte hulka kuuluv soome-ugri keel. Säilinud saami keelte hulgas on põhjasaami keel kõnelejate arvu poolest suurim: Soomes, Rootsis ja Norras on sel kokku umbes 30 000 kõnelejat. Ühtlasi on põhjasaami keel neis riikides ametlikult tunnustatud vähemuskeelena.

A. Uuri järgnevaid põhjasaami lauseid ja nende tõlkeid.

1. *Maid don ja áhčči juhkabeahhti?*
Mida sina ja isa joote?
2. *Mun jujan gáfe.*
Mina joon kohvi.
3. *Ingá ja áhkku juhkaba mielkki.*
Ingá ja vanaema joovad piima.
4. *Don ja áhkut juhkabehtet čázi.*
Sina ja vanaemad joote vett.
5. *Maid mii juhkat?*
Mida meie joome?
6. *Gos áhčit barget?*
Kus isad töötavad?

7. *Don barggat gávppis.*
Sina töötad poes.
8. *Barggango mun gávppis?*
Kas mina töötan poes?
9. *Mun ja eadni barge gávppis.*
Mina ja ema töötame poes.
10. *Máret ja Injá bargaba skuvllas.*
Máret ja Injá töötavad koolis.

B. Tõlgi põhjasaami keelde.

1. Kas sina jood vett?
2. Vanaema ja mina joome kohvi.
3. Kus isad ja sina töötate?

Ülesanne 4*: tamili

Küllil Prillop

Tamili keelt (தமிழ்), mis kuulub draviidi keelkonda, kõneleb emakeelena ligi 70 miljonit inimest Indias, Sri Lankal, Singapuris ja mujal. Tamili keelt loetakse maailma klassikaliste keelte hulka, mille varasemad kirjapanekud on rohkem kui 2200 aasta vanused.

A. Uuri järgmisi tamilikeelseid lauseid (esitatud transliteratsioonis).

1. <i>naan oottalukku oodureen</i>	Ma jooksen hotelli (praegu).
2. <i>appaa kaapi vaanga maattaan</i>	Isa ei osta kohvi (tulevikus).
3. <i>appaa paaquraan</i>	Isa laulab (praegu).
4. <i>naan paaru kuḍikka maatteen</i>	Ma ei joo piima (tulevikus).
5. <i>naayi naḍakkale</i>	Koer ei kõnni (praegu).
6. <i>naan sinimaavukku naḍappeen</i>	Ma kõnnin kinno (tulevikus).
7. <i>peeraasiriyar kaapi kuḍippaan</i>	Professor joob kohvi (tulevikus).
8. <i>naan paaḍuveen</i>	Ma laulan (tulevikus).
9. <i>peeraasiriyar naḍakkiraan</i>	Professor kõnnib (praegu).
10. <i>naan oottalukku ooda maatteen</i>	Ma ei jookse hotelli (tulevikus).
11. <i>puune caaru kuḍikkaadu</i>	Kass ei joo mahla (tulevikus).
12. <i>aasiriyar paaḍale</i>	Õpetaja ei laula (praegu).

B. Tõlgi eesti keelde (ära unusta märkimast, kas tegevus toimub praegu või tulevikus).

1. *naayi paaḍaadu*
2. *naan sinimaavukku oodaale*
3. *naan naḍakkireen*

C. Tõlgi tamili keelde.

1. Koer ei jookse (praegu).
2. Kass ei kõnni hotelli (tulevikus).
3. Õpetaja joob mahla (praegu).
4. Ma ei laula (tulevikus).
5. Isa ostab kassi (tulevikus).

Ülesanne 5*: kokota

Küllil Prillop

Kokota keel on austroneesia hõimkonda kuuluv Okeania keel, mida räägitakse kolmes külas Santa Isabeli saarel (üks Saalomoni saartest). Keele kõnelejaid on kokku umbes tuhat.

Leia kokotakeelsetele lausetele õiged tõlked.

Kokotakeelsed laused:

1. *gai-palu n-a nha-di keha naboto namhari*
2. *gau-palu n-o hoda tehi kaku*
3. *maneri nabotou n-e hoda mai mala-nhau*
4. *gita-tilo da nha-di keha palu namhari*
5. *gau-palu n-o hoda mai mala-nhau*
6. *gai-tilo n-a hoda tehi kaku*
7. *gita-tilo da hoda mai mala-nhau*
8. *gita-palu da hoda tehi kaku*
9. *gai-tilo n-a nha-di keha palu namhari*
10. *gai-palu n-a nha-di keha palu kaku*
11. *gai-palu n-a hoda tehi kaku*
12. *gai-palu n-a nha-di keha palu namhari*
13. *gita-palu da hoda mai mala-nhau*
14. *gita-palu da nha-di keha palu namhari*

Tõlked:

- a. tema minuga sõi kaks banaani
- b. mina ja teie kaks sõime kaks kala
- c. teie kaks võtsite mitu banaani
- d. mina ja tema sõime kaks kala
- e. mina koos veel kahega võtsime mitu banaani
- f. nemad kümme toovad süüa
- g. ainult meie sinuga kahekesi toome süüa
- h. sina, mina ja tema toome süüa
- i. mina ja sina võtsime mitu banaani
- j. nemad kaks ja mina sõime kaks kala

- k. ainult teie kahekesi toote süüa
- l. mina veel kellegagi sõime kümme kala
- m. mina koos temaga võtsime mitu banaani
- n. sina ja mina sõime kaks kala

Ülesanne 6*: ladina

Kaidi Kriisa, Kristi Viiding

Uuri Paul Flemingi luuletuse „Ad Mortas“ värsse 1–10 (kõik sõnad on Flemingi enda loodud ja koosnevad kolmest sõnatüvest), luuletuse tõlget eesti keelde ning ladina käändsõnade *lingua* ja *draco* käänamistabeleid.

A. Sõnasta võimalikult täpselt ladina keele liitnimisõna moodustusreegel.

B. Leia ainus liitsõna, mille puhul Fleming eirab seda reeglit.

C. Põhjenda, miks on taoline eiramine vajalik. Luuletuse subjekt *pestis* on ladina keeles naissoost sõna.

<i>Ad Mortas</i> ¹	
<i>Varipediclaudae,</i> <i>confracticurigradivae,</i>	Liipjalglonkavad, murtud reiel sammujad,
<i>gibbeidorsigerae, pelligraconiferae,</i>	küürseljakandjad, draakoninahakandjad,
<i>hydrivenenilabrae,</i> <i>basilisciferocilacertae,</i>	maomürgihuuljad, raevuka basiliski sisalikjad,
<i>tabidilumbimanae, collichimaerimitae,</i>	roiskpuuslaipjad, kimäärikaelalaadsed,
(5) <i>luminitorvituae,</i> <i>liventicolubrisusurrae,</i>	karmsilmjõllavad, sünkussisisisevad,
<i>raucisonibaubae, linguibisulcibrae,</i>	kähehääklähvijad, lõhkkeelnarmasjad,
<i>horricerasticomae,</i> <i>turpissimibusticolonae,</i>	hirmumaojuukselised, jälgimahauaelajad,
<i>imimedullivoraе, crudicruoribibae,</i>	sisima üdi õgijad, toorverejoojad,
<i>laneifilisecae, contortibipennitenentes,</i>	villase lõnga lõikajad, kõvera tapri kandjad,
(10) <i>nullivirimiserae,</i> <i>cunthominiugulae,</i>	mitte ühtki meest säästvad, kõiki inimesi kägistavad
<i>appagete, appagete hinc, pestes, estote nec umquam</i>	katkud, taganege, taganege siit, ärge olge iial
<i>christianagnesisponsivenustinecae.</i>	Kristjan-Agnese-kauni-paari-surmajad.

¹ Luuletus on avaldatud juhutrukises „Taedae Schoenburgicae“ (Schönburgi pulmatõrvikud, adressaadiks noorpaar Christian ja Agnes), samuti Paul Flemingi luulekogumikus (Silvae IX, 3, 8, 1865).